

ביאורים

כאשר רוצה אדם לכתוב חיבור, מלמד אותנו הרמב"ם, ראוי שיעסוק ויחבר בעניין הצריך כתיבה, ולא בעניין שהוא רוצה לכתוב עליו. מסיבה זו התעורר הרמב"ם לכתוב על 'שרשי ועיקרי הדת'. הוא חשב לכתוב ספר המבאר את פרטי התורה, אך הבין שאין זה מתקבל על הדעת לבאר את פרטי התורה (עניני ההלכה) ולעזוב את שרשי התורה (יסודות האמונה). הרעיון הזה התחזק אצלו יותר כשפגש באנשים שהיו נחשבים בזמנו לחכמי ישראל, והם חשבו שהקב"ה הוא גוף (חלקם היו מסופקים בכך, וחלקם היו בטוחים במחשבתם זו). דעות כאלו נוגדות כליל את תפיסת התורה, והרמב"ם מכנה אותן 'שיגעון ודמיון נפסד' שמתאים לנערים וקטנים. הן נובעות בין השאר מאי-כישורם השכלי של אותם בני אדם, ולפיכך נצרכת הסברה בדרך של סיפור דברים והצגת העיקרים כמו שהם. אין הם קהל היעד המתאים לשמיעת הוכחות שכליות, כיוון שלא ישכילו להבינם.

חיבוריו של הרמב"ם - ההקדמה למשנה, ההקדמה לפרק חלק וכן פרקי האמונה שב'משנה תורה'- הם בסגנון כזה. הרמב"ם אינו מתעסק שם בראיות והוכחות אלא פשוט מביא ומפרט את העיקרים שהוא רוצה שהלומד ידע. הרמב"ם כותב שהוא מצפה מאלו הנקראים תלמידי חכמים שיבנו את עולמם הרוחני על יסודות חזקים שמקורם בדברי חז"ל, ובכך יהיו שלמים ורצויים לפני בוראם, ולא - כפי שקורה רבות - שלמים ורצויים אל ההמון.

הרחבות

• הרמב"ם מעמיד הדת

וְכַאֲשֶׁר נִחְלַצְנוּ לָזֶה... לְבָאֵר וּלְקַרֵּב סְעִיפֵי הַדֵּת. הרב קוק מבאר את חשיבות חיבוריו של הרמב"ם, אשר העמיק וביאר את יסודות האמונה: "ואני תמה איך נוכל להעלים את עינינו מלהחזיק טובה לרבינו הרמב"ם על עבודתו הגדולה בספר המורה (- נבוכים). להעמיד את יסוד קדושת האמונה על טהרתו ולהרחיק את ההבלים הנוראים של ההגשמה באלהות מעל גבול ישראל. נקל לנו לתאר מה היה גורל האמונה, לולא עבודתו הקדושה הזאת אשר עבד בה במסירות נפש כל כך ואשר סבל עליה סבלות כל כך נוראה, אשר רק נפש קדושה כנפשו הגדולה היתה יכולה לעבור עליה בכל כך דרך נועם ושלום, ומפעלו זה גרם שב"ה בכלל תמה ונכרתה אמונת טעות זו מלב האומה כולה, ונקבע יסוד בכל לב בעיקר הדת, להאמין באמונה שלמה שהקב"ה אין לו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום דמיון כלל. וה' יודע עד איזה דרגה של הבל והזיה היתה יכולה הטעות של אמונת ההגשמה להגיע לולא בא רבנו להציל את נשמת האמונה ממצולות הטעיה הזאת" [מאמרי הראיה א, לאחרדותו של הרמב"ם]. בראי הדורות רואה הרב קוק כמה חשובה היתה מלחמתו של הרמב"ם להעמיק את יסודות האמונה ולהעמיד את הטועים על מקומם. כיום המציאות הכללית היא של אמונה טהורה, בלא כל סיגים ומושגים כמו הגשמת הבורא, וכל זה בזכות המפעל החשוב הזה של הרמב"ם.

יש המאמינים
שה' הוא בעל גוף

וְכַאֲשֶׁר נִחְלַצְנוּ לָזֶה, ראינו שאינו מן הדין לִדּוֹן למה שִׁנְרָצָה, רצוני לומר לְבָאֵר וּלְקַרֵּב סְעִיפֵי הַדֵּת. ולהניח שִׁרְשֵׁיו נִעְזָבִים שלא אֲבַאֲרֵם ולא אישיר אֶל אֲמַתָּתָם. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁכֵּבֶר פִּגְשָׁנוּ אִדָּם שֶׁהָיָה נִחְשָׁב שֶׁהָיָה מַחְכְּמִי יִשְׂרָאֵל, וְחִי הַשֵּׁם יוֹדֵעַ הָיָה דֶּרֶךְ מִשָּׂא וּמִתֵּן בְּמִלְחָמָתָהּ שֶׁל תּוֹרָה לִפִּי מַחְשַׁבְתּוֹ מְנוּעִירָיו, וְהוּא הָיָה מְסַפֵּק אֶם הַשֵּׁם גָּשָׁם, בְּעַל עֵין יָד וְרֹגֶל בְּנֵי מַעִים, כְּמוֹ שֶׁבָּא בַּפְּסוּקִים, אוֹ אֵינוֹ גּוֹף. אֲמָנָם אַחֲרֵים שֶׁפִּגְשָׁתִּי מֵאֲנָשִׁי קִצָּת אֲרָצוֹת, פִּסְקוֹ לְגַמְרִי שֶׁהוּא גּוֹף, וְהַחֲזִיקוּ לְכּוֹפֵר מִי שֶׁהָיָה מֵאֲמִין חֲלוּפּוֹ, וְקִרְאוּהוּ מִין וְאֶפִּיקוֹרוֹס. וְהִבֵּינוּ דִּרְשׁוֹת רַבּוֹת עַל פְּשׁוּטִיתָהּ. וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה שִׁמְעֵתִי עַל קִצָּת אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא רָאִיתִי.

וְכַאֲשֶׁר יַדְעֵתִי בָּאֵלוֹ הַאוֹבְדִים לְגַמְרִי שֶׁהֵם מְקַצִּים, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם חֲכָמִי יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הֵם הַסִּקְלִים שֶׁבְּבְנֵי אִדָּם וְיֹתֵר תּוֹעִי דֶּרֶךְ מִהֲבִהֶמָּה. וְכֵבֶר נִתְמַלֵּא מִחֵם מִשְׁגֻּעוֹנוֹת הַנָּשִׁים הַזֵּקְנוֹת, וְדַמְיוֹנָם הַנִּפְסְדוֹת פְּנֻעִים וְכֹנָשִׁים, רָאִינוּ שֶׁצִּירָךְ לָנוּ לְבָאֵר בַּחֲבוּרֵינוּ הַתְּלַמּוּדִיִּים עֲקָרִים תּוֹרִיִּים עַל צַד הַסְּפּוֹר לֹא עַל צַד הַבִּיָּא רָאָה. כִּי הִבָּאת הָרָאִיָּה עַל הַשִּׁרְשִׁים הָהֵם צִירָךְ לְמַהֲרִירוֹת בַּחֲקֻמוֹת רַבּוֹת, לֹא יָדְעוּ הַתְּלַמּוּדִיִּים דְּבַר מֶהֱם, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ בַּמּוֹרָה הַנּוֹבְכִים. וּבַחֲרָנוּ לְהִיּוֹת הָאֲמַתּוֹת מְקַבְּלוֹת אֶצֶל הַהֶמוֹן לַפְּחוֹת.

וְזָכְרָנוּ בְּפִתְיַחַת חֲבוּר הַמִּשְׁנָה עֲקָרִים רְאוּיִים לְהֶאֱמִין בְּנִבְיָאָה וְעֲקָרֵי הַקְּבָלָה וְמֵה שִׁיתְחִיבֵי שִׁיאֲמִינֶהוּ כָּל רֶבֶן בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּבָאֲרָנוּ בַּפֶּרֶק חֲלָק שִׁרְשִׁים נִתְלִים בַּהֲתַחֲלָה וּבְגִמּוּל, רִצּוֹנִי לומר מֵה שֶׁנִּתְּלָה בִּיחּוּד וּבְעוֹלָם הָבָא, עִם שָׂאֵר פְּנוֹת הַתּוֹרָה. וְכֵן עֲשִׂינוּ גַם כֵּן בַּחֲבוּרָנוּ הַגָּדוֹל הַמְּכֻנָּה "מִשְׁנֵה תּוֹרָה", אֲשֶׁר לֹא יִכִּירוּ מַעֲלָתוֹ אֶלָּא הַמוֹדִים עַל הָאֲמַתּוֹת מֵאֲנָשִׁי הַדֵּת וְהַחֲכָמָה שֶׁהָיָה לָהֶם שֶׁכָּל טוֹב וְהַפְּרָה בְּדַבְרֵי הַחֲבוּר יוֹדִיעָה בַּפֶּזֶר הַדְּבָרִים הָהֵם אֲשֶׁר קִבְּצָתִים וְאִיךְ פִּצְּרָתִים. וְזָכְרָנוּ בּוֹ גַם כֵּן כָּל הָעֲנִינִים עֲקָרִים הַתּוֹרִיִּים וְהַתְּלַמּוּדִיִּים, וְכֻנּוּ בָּזֶה שִׁיְהִיו אֵלֶּה הַנִּקְרָאִים תְּלַמּוּדֵי חֲכָמִים, אוֹ חֲכָמִים, אוֹ גִּאֲוֹנִים, אוֹ כְּמוֹ שֶׁתִּקְרָאֵם, בּוֹנִים אֶת סְעִיפֵיהֶם עַל שִׁרְשִׁים תְּלַמּוּדִיִּים, וְתִהְיֶה תּוֹרָתָם סְדוּרָה עַל פִּיהֶם, וְתִלְמּוּדָם בְּמִסְלָה עוֹלָה. וְכָל זֶה נִבְנָה עַל עֲקָרִים תּוֹרִיִּים, וְלֹא יִשְׁלִיכוּ יָדֵיעַת הַשֵּׁם אַחֲרֵי גִּוָם, אֲבָל יִשְׁימוּ הַשְׁתַּדְּלוּתָם הַגָּדוֹל וְזִרְיוֹתָם עַל מֵה שִׁיְשַׁלִּימֵם וְיִקְרְבֵם אֶצֶל בּוֹרֵאֵם, לֹא עַל מֵה שִׁיְבִיא בָּהֶם הַשְּׁלֻמוֹת אֶצֶל הַהֶמוֹן.

שִׁאֲנוּ מִן הַדֵּין וְכו' - שלא ראוי לכתוב רק את פרטי ההלכה. **שִׁרְשֵׁיו -** עיקרי האמונה. **בַּחֲבוּרֵינוּ הַתְּלַמּוּדִיִּים -** ספרינו ההלכתיים. **הַתְּלַמּוּדִיִּים -** אנשי ההלכה. **זָכְרָנוּ -** הזכרנו, כתבנו. **בְּפִתְיַחַת וְכו' -** הקדמת הרמב"ם לפירושו למשנה. **הַקְּבָלָה -** מסורת העברת התורה. **שִׁיתְחִיב -** שחייב. **רֶבֶן -** המאמין בתורה שבעל פה ואינו מכת הקראים. **בִּיחּוּד -** האמונה בה' אחד. **עֲקָרִים תּוֹרִיִּים וְהַתְּלַמּוּדִיִּים -** הכוונה לעקרי האמונה וליסודות הכלליים. **סְעִיפֵיהֶם -** ענפיהם, כלומר פרטי ההלכות. **אַחֲרֵי גִוָם -** חוצה להם (למחשבתם).